

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

NEOČEKÁVANÁ TECHNIKA

MICHAELA STEINHAUSEROVÁ

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Sochařství

Specializace Keramika

Bakalářská práce

NEOČEKÁVANÁ TECHNIKA

Michaela Steinhauserová

Vedoucí práce: MgA. Gabriel Vach

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uveděných pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017 .....

podpis autora

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, panu MgA. Gabrielu Vachovi, jak zodpovědně mě vedl celou mojí prací.

Mé poděkování patří též RNDr. Petr Frančemu za pomoc při řešení technologických otázek.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat MgA. Markétě Kalivodové za její nekonečné rady a nápady v průběhu celé práce

Na závěr bych chtěla poděkovat rodičům za jejich podporu.

OBSAH

1	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	3
3	CÍL PRÁCE.....	4
4	PROCES PŘÍPRAVY.....	6
5	PROCES TVORBY.....	9
6	TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	14
	6.1. Základní materiál.....	14
	6.2. Pálící pomůcky.....	15
	6.3. Výpal.....	16
7	POPIS DÍLA.....	18
8	PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	20
9	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	23
	a) Knižní a periodická literatura.....	23
	b) Internetové zdroje.....	23
10	RESUMÉ.....	24
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	25

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Studium na střední škole jsem měla zaměřené na design nábytku a interiérů. Střední škola mi dala všeobecný přehled o umění a dále výtvarnou přípravu. Prošla jsem si přes návrhy až po samotnou realizaci. Chtěla jsem si zkusit jiné materiály, a rozšířit tak výtvarný přehled. Dalším důvodem bylo, že jsem chtěla mít ve své tvorbě volnější ruku. Pokračovala jsem na Západočeskou Univerzitu v Plzni, Fakultu Designu a umění Ladislava Sutnara, se specializací v oboru Keramika.

První semestr na keramice byl seznamovací. Musela jsem změnit přístup k vytváření svých návrhů, naučit se základní principy a to hned u prvního úkolu, který měl být inspirovaný již používanou technikou. Naším úkolem bylo techniku inovovat a použít ji. Mou volbou byla technika pocházející z Francie Pâte-sur-pâte¹, volně přeloženo "pasta na pastu". Tato technika spočívá v malování porcelánem, který se nanáší ve vrstvách na porcelánový neglazovaný kobaltový střepek. Po výpalu vytváří snový akvarelový dekor. Dekor jsem nanášela přes kovový plíšek ve tvaru kolečka. Seznámila jsem se se zhotovením formy na "sádrařském" kruhu a později naléváním porcelánu do formy. Také jsem se naučila obarvit střepek, abych docílila kobaltově modré barvy. Výsledkem byly dvě mísy a podnos v dřevěném rámu s použitým dekorem.²

---

¹ <https://www.britannica.com/art/pate-sur-pate>

² Příloha 1

Ve druhém semestru jsme dostali netradiční úkol vytvořit ptačí budku. V této práci jsem se snažila co nejlépe vyřešit technickou stránku věci, aby nefungovala pouze jako objekt, ale byla zvládnuta i technická stránka. Budku jsem navrhla jako krychli, jejíž konstrukce je vytvořená ze dřeva. Jednotlivé stěny jsou z porcelánových dlaždic. Na přední straně je otvor určený pro malé zpěvné ptáky, jako je například sýkorka. Horní strana je dřevěná a vysouvací, což umožňuje snadnou údržbu. Celá budka je zavěšena na ocelových lancích.³

Ve druhém ročníku bylo zadáno téma "Peace of art". Což bylo téma, které ve mně evokovalo volnost a hru. Vždyť v každém z nás je kus dítěte. Navrhla jsem proto porcelánovou stavebnici, která se skládala z šesti různých tvarů po třiceti dvou kusech. Pro stavebnici jsem vyhotovila dřevěnou krabici z jasanu s vysouvacím víkem.⁴

Poslední klauzurní prací ve druhém ročníku bylo téma "Inspiration umělcem". Vybrala jsem si Christa, umělce, na jehož práci mi přišlo nejsilnější to, že záměrně schovává objekty a budovy, které již vnímáme automaticky. Rozhodla jsem se vytvořit proces. Zahalit předměty mé denní potřeby a oprostít se od nich. Ve svém bytě jsem zahalila prostě vše. Vytvořila jsem postupný proces odhalování věcí nejnnutnější potřeby. Spolupracovala jsem s fotografem, který každý den vše dokumentoval. Jako výstupní materiál jsem použila čtyři velkoformátové fotografie a ve spolupráci s grafikem vytvořila doprovodnou brožuru. Tato práce mi byla velkým přínosem.⁴

---

³ Příloha 3

⁴ Příloha 4

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Jako téma bakalářské práce jsem si vybrala "Unexpected technique" (Neočekávaná technika).

Inspirováno Tolkienovým "Neočekávaným dýchánkem" volné téma, v němž se nabízí, ba se přímo vyžaduje experimentovat např. s technologií, kombinací materiálů a postupů, překračovat jejich zažívané hranice a limity. Nadneseně řečeno, vydat se objevovat nové kontinenty nebo alespoň ostrůvky, ostrůvečky nového. Výstupem by měla být nová, svěží, "neočekávaná" bakalářská práce.⁵

Vybrala jsem si takové téma, v němž si budu moci experimentovat, hrát si a nebýt spoutaná určitými pravidly. Jediné pravidlo, které jsem si stanovila, bylo pracovat s technikou papír mache spojení papíru a porcelánu. Od začátku se jednalo o objevování a zjišťování, co mi technika dovolí. Neměla jsem představu, co z toho může vzniknout, ale věděla jsem, že se na celý proces můžu těšit.

---

⁵ Přesné znění zadání bakalářské práce

3 CÍL PRÁCE

První zkoušky byly zaměřené na to, abych zjistila, jak se hmota bude chovat, a co si můžu dovolit. Držela jsem se tedy bodů, které mi na této technice přišly zajímavé. Využít její technologické výhody a těmi jsou, že je hmota daleko pevnější už v kožovitém stavu a po výpalu je mnohem lehčí. Výhodou při práci s tou to hmotou je, že umožňuje být daleko spontánnější než při práci s běžnými hlínami. U hmoty mi přišlo pozoruhodné, že se dá hrát s různou tloušťkou, která se dá prosvětlit. Hmota po výpalu je pak sice pevná, ale působí tak křehce. Další známkou byla drsná struktura, která se vytvoří, když papír vyhoří.

Mým základním cílem bylo pracovat s hmotou jinak, než jsem byla zvyklá ze své předchozí práce s porcelánem. Vytvořit tak nevšední a zajímavý objekt. Nahlížela jsem na svou práci také tak, že v dnešní době, kdy jsme přehlaceni dokonalým a přesným designem, jsem chtěla udělat něco, co nebude mít žádnou funkci a bude sloužit pouze jako objekt, u kterého se třeba někdo pozastaví a vyvolá u něj nějakou emoci, ať už kladnou či zápornou.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Má příprava spočívala v provedení jednotlivých zkoušek a pokusů. Od těch jsem se krůček po krůčku mohla posouvat. Určovaly mi tak cestu ke konečnému objektu.

Základem bylo určit si s jakým papírem budu pracovat a zjistit správný poměr papíru a porcelánu. Poté bylo třeba provést zkoušky na zjištění nejvhodnějších kombinací materiálu pro větší pevnost hmoty a vytvořit si sušící podložky pro odvádění vlhkosti z hmoty.

Dalším krokem bylo určit si tvary, se kterými budu pracovat. Rozhodla jsem se pro jeden volný a druhý geometrický, abych měla vždy na výběr. Jakkoliv jsem se mohla připravit dopředu, vždy mě během zkoušek čekalo nějaké překvapení.

5 PROCES TVORBY

V celé mojí práci šlo o jednotlivé zkoušky a konzultace, které mě krůček po krůčku posouvaly. Bylo to o neustálém hledání. Neustanout u první zkoušky, vytvářet stále další a jiné objekty nebo přijít na co možná nejlepší proces tvorby. Moje představa se v celém průběhu tvorby neustále měnila. Věděla jsem, že chci pracovat s větším objektem. Později se k tomu přidala myšlenka, že by objekt mohl dále pracovat v peci a vytvořil určitý pohyb.

Důležité bylo se stále posouvat dál. Každý týden jsem se snažila připravit nějaký objekt na výpal, abych se měla dále od čeho posunout.

Rozeberu tedy jednotlivé zkoušky a jejich výsledky.

Vol.1

Pracovala jsem s kartonovým papírem, který jsem den předtím nastříhala a namočila do vody. Další den papír rozmixovala v kuchyňském mixéru a vymačkala z něho přebytečnou vodu. Poté jsem přidala licí porcelán. Směs jsem prohnětlá, z čehož vznikla základní hmota, ze které jsem vycházela.

Chtěla jsem vědět, jak se bude chovat v sádrové formě. Proto jsem hmotu do formy vymačkala a druhý den vyndala. Připravila jsem ji na "přežah" a posléze na ostrý výpal při 1370 °C a dala vše na separovanou destičku. ⁶

---

⁶ Příloha 5

Tyto zkoušky jsem opakovala, ale zkoušela jsem do hmoty přidávat různé ingredience. Jednalo se např. o 10% Peptaponu, což je lepidlo pro lepší slinutí hmoty. Další ingrediencí bylo CMC (carboximethylcelilosa) nebo škrob. Všechny tyto příměsi měly sloužit jako lepící složka. Díky těmto experimentům docházelo k poznávání toho, jak se hmota chová. Navíc jsem tak i zjišťovala, jaká konzistence mi nejvíce vyhovuje.

Vol.2

Poté co jsem se seznámila s hmotou, zkoumala jsem, co mi umožní. Začala jsem malými kuličkami, které jsem roztlačila do nejtenčí možné tloušťky a pokroutila je. Vrstvila jsem je na sebe do tvaru válce a lepila je klasickým "šlikrem" (spojení hmoty a octa). Dalším tvarem byla koule, a to proto, abych si vyzkoušela určité tvary a zjistila, jak se chovají v peci. Bylo těžké se od tohoto způsobu odpoutat.⁷

Vol.3

V další fázi jsem řešila stále problém vrstvení. Otázkou bylo jakým způsobem s hmotou pracovat, když je mokrá, dlouho schne a bortí se. Tento problém jsem vyřešila následujícím způsobem. Vyrobila jsem dřevěný rám o rozměrech 30x30 cm, na který jsem natáhla síťovinu. Hmotu jsem rozprostřela do co nejtenčí placičky a potom dala sušit do "sušárny". Tímto způsobem jsem získala velký kus vysušené hmoty, se kterou se dalo manipulovat.

---

⁷ Příloha 6

Ale upřímně, jsem si s tím moc nevěděla rady. Začala jsem používat toaletní papír, s kterým byla práce o dost rychlejší a celý proces tím trochu zrychlila.

Vol.4

Výše uvedené řešení se nakonec stejně ukázalo jako ne zcela vyhovující, a proto jsem hledala další způsob, jak by bylo možné hmotu vrstvit. Dospěla jsem k postupu, při kterém jsem hmotu dala do cukrářského sáčku a vymačkávala ji na sádrokartonovou destičku. Hmotu jsem roztlačila do co nejtenčí vrstvy přitlačeným sklem a dala sušit na šest hodin do sušárny. Tento postup mi umožnil vytvářet více tvarů. Jelikož jsem jednotlivé kusy po vysušení na sebe vrstvila horizontálně, bylo jich třeba vyrobit vysoký počet, abych se dostala na určitou výšku.⁸

Vzniklé objekty byly zajímavé. Vrstvením se začaly objevovat průhledy a některé momenty a detaily připomínaly seschlé přírodniny. To byl moment, kdy jsem poprvé cítila, že to co dělám, se začíná ubírat správným směrem. Při vzniku těchto objektů jsem pracovala dost intuitivně. Zkoušela jsem jednotlivé kusy vrstvit od nejmenšího do největšího a zase naopak. Lepení stálé probíhalo pomocí "šlikru".

Vol.5

I přes úspěchy s předchozím postupem jsem se od něj při další zkoušce rozhodla upustit z důvodu zdlouhavého sušení dílů.

---

⁸ Příloha 7

Ukázalo se, že je nezbytné vymyslet lepší a rychlejší způsob výroby jednotlivých dílů, a mít tak možnost a znásobit jejich počet. Zkusila jsem proto hmotu roztlačit do požadovaných tvarů na sádrokartonovou desku, aby odváděla co nejvíce vlhkosti, a poté ji dala sušit do sušárny. Důležité bylo nasušit co nejvíce kusů, abych později při vrstvení nebyla limitovaná jejich počtem. Bylo také třeba začít používat jiné pojídlo mezi jednotlivými kusy. Tentokrát jsem je lepila glazurou a Peptaponem. Peptapon v glazuře nabobtná a vytvoří konzistenci připomínající lepidlo, se kterým se dobře pracuje. Začala jsem pracovat s pohybem objektů při samotném pálení. Snažila jsem si představit, co se s objektem při pálení děje, a napomoci mu, aby udělal to, co požaduji, nebo aby mě pokud možno mile překvapil. Určila jsem si dvě varianty: volný organický a přesný geometrický tvar. U jednotlivých tvarů nasušených kusů jsem zkoušela, jak se budou chovat a dále pracovat v peci. Většinou jsem byla spokojená jen s určitým momentem na jednotlivých zkouškách, a proto jsem se stále musela posouvat dál.

Vol.6

Další možností bylo zahalení. Ukázat pouze kus, určitý moment objektu. Použila jsem obvaz, který jsem namáčela do porcelánu a objekt s ním obvazovala. Tímto způsobem ale zůstal objekt až moc zahalen, a proto jsem zkusila použít obvaz jen jako pomocný materiál.⁹

---

⁹ Příloha 8

Nasušené díly jsem vyskládala a svázala obvazem, který fungoval pouze jako pomocný materiál při přesunu do pece, protože v podstatě hned shořel při nárůstu teploty. V tuto chvíli ale již fungovala metoda určitého pohybu a jednotlivé díly si na sebe začínaly lehat jako vějíř. Začala jsem tedy jednotlivé díly skládat i vertikálně.

Abych objektu více pomohla, začala jsem pracovat s vypalovacími destičkami, které měly usměrnit pád. Různě jsem je skládala okolo nebo pod objekt, abych docílila pozoruhodných okamžiků. Například jsem jednotlivé kusy vyskládala na sebe do tvaru kola jako vějíř. Do určitých míst jsem vložila na separované pálicí pomůcky. Rozhodla jsem se využít i Sibalový papír, aby se hmota nepřilepila k vypalovací destičce.¹⁰

Vol.7

Postup výroby tvarů pomocí vypalovacích pomůcek se ukázal jako nejlépe vyhovující. Na ateliéru jsem využila jako vypalovací pomůcku poklop, který si zhotovila studentka rok přede mnou. Já jsem ho ale použila jinak. Otočila jsem ho jako mísu, naseparovala a vložila do něj Sibalový papír. Poté jsem do něj vyskládala vertikálně jednotlivé kusy do požadovaného tvaru.¹¹

Jednotlivé díly jsem k sobě lepila glazurou, porcelánem a malou příměsí peptaponu.

---

¹⁰ Příloha 9

¹¹ Příloha 10

Lepidlo, které jsem používala předtím, bylo moc viditelné a někde zanechávalo vybublané stopy. Určila jsem si jen dva základní tvary dílů, se kterými jsem dále pracovala. Byl trojúhelník - čistý a přesný. Dalším tvarem byl půl měsíc - organický a hravý. Zjistila jsem, že finální objekty skládám někdy intuitivně do tvaru kola. V průběhu výroby jsem stále řešila problém malé kapacity naší sušárny, kterou jsem potřebovala jen pro sebe, abych docílila co největšího možného počtu nasušených dílů. Proto jsem si zhotovila svoji vlastní provizorní sušárnu.¹²

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

6.1. Základní materiál

Základním materiál tvoří porcelán, jehož hlavní součástí je kaolin, živec a křemen (50 % kaolin, 25 % živec, 25 % křemen). Další složkou byl toaletní papír a použila jsem 10 % tvrdé transparentní živcové glazury.

Porcelán pro spojení s papírem jsem si vybrala hlavně z důvodu jeho barvy. Právě proto, že v něm nejlépe vyplyne struktura papíru, který v hmotě zanechává stopu.

6.2. Pálící pomůcky

Základní pálící pomůcky jsme nalévala pomocí sádrových forem. Pomůcky, které jsem do objektu vkládala pro vytvoření zajímavých momentů, jsem si vymodelovala z plastického porcelánu.

Odlité porcelánové pálící pomůcky jsem nechala uschnout a poté se pálily prvním výpalem tzv. přežahem. Ten se provádí v elektrické kruhové peci na 920 °C.¹²

6.3. Výpal

Ze začátku jsem první zkušební objekty dávala na "přežah" a to z důvodů toho, že jsme nevěděli jak se bude papír chovat při výpalu, aby nedošlo k nechtěnému poškození pece. Později po zjištění, jak se hmota chová v peci, jsem objekty začala dávat rovnou na ostrý výpal, který se provádí na 1370° C.

---

¹² Příloha 11

7 POPIS DÍLA

Svoji bakalářskou práci jsem pojednala jako soubor několika kruhových objektů, u kterých je dominantní spojení porcelánu a papíru. Poté, co se papírová kaše prolne s porcelánem, umožňuje vytvářet velmi tenké objekty. Při výpalu papír vyhoří a výsledkem je jemný objekt.

Objekty vznikaly intuitivně. Vytvářela jsem je tak, jak jsem to v danou chvíli cítila. Jsou založené na jednoduché myšlence a nejsou žádným produktem. Nevznikly za účelem designu, vznikly z touhy udělat něco přirozeně. Mají se snažit pouze vyvolat reakci nebo pocit člověka.¹³

---

¹³ Příloha 12

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Přínos mé bakalářské práce vidím hlavně ve svém vlastním rozvoji. Práce mi přinesla hodně zkušeností a donutila mě jinak uvažovat. Oprostit se od dokonalého vzoru produktů a vytvořit nedokonalý objekt, který nemá žádnou funkci. Jeho přidanou hodnotou je, že může vyvolat reakci či pocit. Ale i to je určitá pomíjivost celé mé práce, kdy nic netrvá ani nevydrží věčně.

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. CHAVARRIA, Joaquim. Velká kniha keramiky. Vyd.1.Praha: Knihcentrum, 1996

ISBN 80-902-1829-6

2. CHLÁDEK, Jiří. Porcelán. Vyd.1. Czech Republic: Nava, 2000

ISBN 80-721-1078-0

3. WEISS, Gustav. Keramika: umění z hlíny: kulturní dějiny a keramické techniky. 1.vyd. Praha: Grada, 2007

ISBN 978-802-4719-542

4.Rada, Pravoslav, Techniky keramiky 1923-2011, Praha: Aventinum, 1995, 1.vyd.

ISBN 80-855277-47-6

b) Internetové zdroje

1. <http://www.inheat.cz/produkty&idk=43>

2. <https://www.britannica.com/art/pate-sur-pate>

10 RESUME

The present Bachelor's thesis is conceived as a practical art project consisting of a set of several circular objects, whose most prominent feature is the combination of porcelain and paper. When the papier-mâché merges with the porcelain, the resulting material makes it possible to produce very thin objects. During the firing process the paper burns out and we are left with a delicate object.

The individual objects we created intuitively. I have made them the way I felt it at a given moment. They are all based on a very simple idea and should not be viewed as products. They were not created for the purpose of design, they were made out of the urge to create naturally. The objects' sole purpose is to invoke a reaction or a feeling in a person.

The primary benefit of the present Bachelor's thesis is my own growth. The work on the project has brought me a lot of experience and forced me to think differently. I had to free myself from the perfect product models and create an imperfect object without a function. The added value of the thesis is that it may invoke a reaction or a feeling. This feature simultaneously represents the fleeting nature of the work, where nothing lasts forever.

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1-4

Předešlé práce

Příloha 5-11

Jednotlivé zkoušky

Příloha 12

Výsledné objekty

Příloha 1

Příloha 2

MICHAELA STEINHAUSEROVÁ

Příloha 3

Příloha 4

Příloha 5

Příloha 6

Příloha 7

Příloha 8

Příloha 9

Příloha 10

Příloha 11

Příloha 12

